

Yıldız, D. & Wolff, A. (2023). "Toksik Liderlik: WoS Verilerine Dayalı Bibliyometrik Analizi (2008-2023)", *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 07(13), 249-263

Doi: 10.55775/ijemi.1360646

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ijemi>

Başvuru Tarihi/Received Date: 14.09.2023 Kabul Tarihi/Accepted Date: 05.12.2023

Araştırma Makalesi/Research Article

Toksik Liderlik: WoS Verilerine Dayalı Bibliyometrik Analizi (2008-2023)*

Lecturer, Dr. Deniz Yıldız, ORCID: 0000-0003-3090-8872,
Ordu University, Türkiye; denizyildiz1990@gmail.com

Professor. Dr. Aysen Wolff, ORCID: 0000-0001-9496-9944
Giresun University, Türkiye; aysen.wolff@giresun.edu.tr

Toxic Leadership: Bibliometric Analysis Based on WoS Data (2008-2023)	Toksik Liderlik: WoS Verilerine Dayalı Bibliyometrik Analizi (2008-2023)
Abstract	Özet
<p>The type of leadership that treats employees badly in organizations, feeds on restlessness and unhappiness, reduces the motivation and productivity of those in the organization, and tends to narcissistic personality is expressed as toxic leadership. The aim of this study is to make a bibliometric analysis of scientific publications in the Web of Sciences (WoS) database on toxic leadership. In this direction, a bibliometric profile of scientific studies on "toxic leadership" published in the WoS database until 31.03.2023 was created. In line with the data drawn from the WoS database, 124 scientific studies have been reached from 2008, when the first publication on the concept was made, until 31.03.2023. According to the results obtained; His other publications are 87 articles, 16 book chapters; Articles, books, book reviews, etc. that are accessible to everyone. way of distribution. There are 240 authors who have published on the concept of toxic leadership. While 26 of these authors published a single title, 214 authors published joint studies with other authors. The highest number of publications related to the concept was 18 publications in 2015 and 19 publications in 2022, and the average annual citation rate was 5.7 in 2018. Another conclusion is that the countries of the authors who published studies on the concept are the USA, the UK, and Turkey, respectively. The fact that Turkey is the 3rd country that publishes the most with the concept shows the interest in the concept.</p>	<p>Organizasyonlarda çalışanlara kötü davranan, huzursuzluk ve mutsuzluktan beslenen, organizasyondakilerin motivasyon ve verimliliğini düşüren, narsist kişilik özelliğine meyilli liderlik tipi toksik liderlik olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, toksik liderlikle ilgili Web of Sciences (WoS) veri tabanında yer alan bilimsel yayınların bibliyometrik analizi yapmaktır. Bu doğrultuda 31.03.2023 tarihine kadar WoS veri tabanında yayınlanmış olan "toksik liderlik" konulu bilimsel çalışmaların bibliyometrik profili oluşturulmuştur. WoS veri tabanından çekilen veriler doğrultusunda kavram ile ilgili ilk yayının yapıldığı 2008 yılından itibaren 31.03.2023 tarihine kadar 124 bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre; 87 makale, 16 kitap bölümü diğer yayınları ise; erken erişime açık makale, kitap, kitap incelemesi vb. şekilde dağılım göstermektedir. Toksik liderlik kavramı ile ilgili yayın yapan 240 yazar bulunmaktadır. Bu yazarların 26'sı tek isimli yayın yaparken, 214 yazar başka yazarlar ile ortak çalışmalar yayınlamıştır. Kavram ile ilgili en çok yayın ilk olarak 2015 yılında 18, 2022 yılında ise 19 yayın yapılmış, atf oranı olarak, 2018 yılında yıllık ortalama atf oranı 5,7'dir. Araştırmanın sonuçlarına göre kavram ile ilgili yayın yapan yazarların ülkeleri sırasıyla ABD, Birleşik Krallık ve Türkiye'dir. Türkiye'nin kavram ile en çok yayın yapan 3. ülke olması kavrama olan ilgiyi göstermektedir.</p>
Keywords: Leadership, Toxic Leadership, Bibliometric Analysis	Anahtar Kelimeler: Liderlik, Toksik Liderlik, Bibliyometrik Analiz
Jel Classification: L2, M10, C19	JEL Sınıflandırması: L2, M10, C19
<p>Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışmada, araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulduğu yazarlar tarafından taahhüt edilmektedir. Yazar Katkı Oranları: Birinci yazarın katkı oranı %50; İkinci yazarın katkı oranı %50. Çıkar Beyanı: Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.</p> <p>Etik Beyanı: Çalışma Etik Kurulu kararı gerektirmemektedir. Yazarlar, bu çalışmanın herhangi bir canlı veya canlı grubu üzerinde araştırma, gözlem, anket ve benzeri çalışma içermemesi sebebiyle etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan etmektedir.</p>	
<p>* Bu çalışma İstanbul Nişantaşı Üniversitesi evsahipliğinde gerçekleştirilen 22. Uluslararası İşletmecilik Kongresinde sözlü olarak sunulmuştur.</p>	

1. Giriş

Günümüzde küresel rekabet ortamının genişlemesi, çevredeki artan belirsizlik düzeyi, pandemi sonrası ile değişen iş ve yaşam koşulları çalışanlarda psikolojik ve davranışsal olarak birtakım olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda organizasyonların rakipleri ile rekabet edebilmeleri ve çalışanların sağlıklı bir örgüt ikliminde çalışabilmesi için başarılı ve proaktif liderlere büyük görev düşmektedir. Çalışanların yüksek motivasyon ve verimlilik ile tutum ve davranışlarının yönlendirilmesinde liderlerin etkisi göz ardı edilemez. Çalışanlar tarafından lider, kendilerine ilham veren, etkileyen, yönlendiren birer yaşam koçu görevindedir. Bu etki sadece örgüt iklimi içerisinde değil, çalışanların sosyal yaşamlarını etkilemektedir. Lider ile yöneticinin tanımında en belirgin farklılık; yönetici “işlerin doğru yapılmasını”, lider ise “doğru işlerin yapılmasını” sağlar. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere liderler işletmelerin değişmesini, yenilikler peşinde koşmasını ve dolayısıyla başarılı olmasını sağlar. Bütün bu olumlu sonuçlar iyi bir liderin sahip olduğu özelliklerindedir.

Lider kelimesi her zaman kulağa olumlu gelmektedir. Ancak her lider her zaman takipçilerini olumlu duygular yaratarak etkileyememektedir. Tarihte olumsuzluklar ile de olsa adından lider olarak söz ettiren Adolf Hitler bunun en güzel örneklerindedir. Literatürde Hitler’in liderlik tipi, mağlup düşmüş topluma güç kazandırarak yeni bir vizyon ve gelecek sunan özellikleri ile karizmatik liderlik (Kardam, 2007, s. 21) olarak anılsa da buna ek olarak kendi motivasyonu için çalışanlarını kullanan, örgütte soğuk rüzgarlara neden olan lider türü günümüzde toksik liderlik olarak ifade edilmektedir.

Toksik kelimesi İngilizceden dilimize geçmiş olup “toxic” şeklinde yazılır. Türk Dil Kurumuna göre; “virütik” veya “virüsle ilgili” diye ifade edilmiştir. Sözlük anlamı zehirli ve zararlı madde, canlı hücrelere saldıran, zarar veren maddelere ve organizmalara toksik denir. Dolayısıyla “toksik” kavramı “zehirli” olarak ifade edilir. Türkçe alan yazında daha çok “Toksik Lider” olarak yer almaktadır.

Toksik liderler, kötü niyetli, uyumsuz, huzursuz ve kendi önceliklerini düşünen bir liderlik türüdür. Toksik liderlik sadece örgütteki çalışanlara değil örgütün bütününe olumsuz etkileyen olumsuz örgüt iklimi oluşturan liderlik türüdür.

Genelde liderlik türlerinde ortak özellikler; liderler çalışanlarının verimliliklerini arttırmak adına onların moral ve motivasyonlarını yükseltmek ve vizyonlarını geliştirmek için girişimlerde bulunurken, toksik liderlikte hareket noktası bunun tam tersidir (Padilla, Hogan ve Kaiser, 2007, s. 176-177). Son zamanlarda örgütlerde yaşanan işten ayrılmalar, performans düşüklüğü, stres, depresyon, çatışma, mobbing gibi durumların oluşmasında toksik liderliğinde katkısı oldukça fazladır (Eliveren, ve diğerleri, 2023, s. 689). Toksik liderlik, organizasyonda çalışanlarına karşı kötü davranan, bireysel çıkarlarına öncelik veren, çalışanların moral ve motivasyonunu düşürerek verimliliklerini olumsuz etkileyen liderlik türüdür.

Literatürde toksik liderlik kavramı yeni gelişiyor olması bu kavrama olan ilgiyi arttırmaktadır. Ancak bu kavram ile ilgili veri tabanlarında çok fazla çalışma mevcut değildir. Bibliyometrik açıdan ise herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgudan yola çıkarak bu çalışmada; toksik liderlik kavramının tanım ve özellikleri yapılarak Web of Sciences (WoS) veri tabanında bu kavram ile ilgili yapılmış tüm çalışmaların bibliyometrik profilini oluşturmak amaçlanmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde yeni gelişen kavram olan toksik liderlik kavramına ve toksik liderlik özelliklerine değinilecektir. Bu kavramın literatüre yeni girmesi ve çalışma ile ilgili özgün çalışmaların incelenmesi için Web of Science veri tabanında yer alan tüm yayınların bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle toksik liderlik kavramı açıklanacaktır.

2.1. Toksik liderlik

Toksik liderliği diğer olumsuz liderlik türlerinden ayıran en temel özellik kendi önceliklerini düşünen bencil yapıları ile çalışanlara kasıtlı şekilde zarar verme durumudur (Lipman-Blumen, 2005, s. 32-33). Dolayısıyla toksik liderler; çalışanların moral, motivasyon ve verimliliklerini düşüren davranışları bilerek ve isteyerek yapmaktadırlar. Yönetim becerisine sahip olmayan liderlerin bilinç dışı çalışanlarına yaşıttmış oldukları olumsuzluklar toksik liderlik davranışlarından ayrılmaktadır.

Lider ya da yöneticiler tarafından çalışanlarına kötü ve art niyetli narsist şekilde örgütteki olumsuz davranışları toksik liderlik tanımı içerisinde yer alırken, herhangi bir çalışmada mesai arkadaşlarına olumsuz davranışları da toksik davranış olarak örgütü olumsuz etkilemektedir (Housman ve Minor, 2015).

Özellikler liderlik özelliklerine sahip bir yöneticinin, uzun süre üst kademe yönetici olması, tüm yetkilerin kendinde toplanması, kendisine olan aşırı güven ve beğenme duygusu, başkalarından gelen yorum ya da eleştirileri dinlememe, güç zehirlenmesi sonucu hızlı ve düşünmeden karar almaları her şeyin kendi istediği gibi olsun istemesi narsist kişilik yapısına dönüşebilir (Reyhanoğlu ve Akın, 2016, s. 444). Bu durum literatürde “*hubris sendromu*” olarak ifade edilmektedir. Hubris sendromu tıpta abartılı gurur, başkalarını küçümseme ve kendini beğenen aşırı kibirli kişilik sonucu davranış bozukluğu sendromu olarak anılsa da yönetimde; kişinin güç zehirlenmesi yaşayarak, abartılmış özgüven ile kendisini herkesten üstün görmesi durumudur (Koçel, 2014, s. 679). Bu sendrom ile toksik liderlik özellikleri benzer özellikler gösterebilmektedir. Uzun süre üst yönetimde görev alan yöneticilerin tüm yetkileri kendisinde toplaması, kendisine gelen eleştiri ve yorumlara aldırış etmemesi, kendisine olan güveni ve kendisini aşırı beğenmesi durumu hubris sendromunun en temel örneklerindedir. Hubris sendromu ve toksik liderlik özellikleri de benzer özellikler taşımaktadır.

Toksik liderlik kavramı tanımı, Whicker (1996, s. 12) tarafından, değişime ve gelişime karşı uyumsuz, örgüt içerisinde huzursuz ve kötü niyetli olarak lider olarak tanımlanmaktadır. Reed (2004) tarafından yapılan toksik liderlik tanımı ise, astlarını düşünmeyen, örgütün genelinde olumsuz örgüt ikliminin gelişmesini neden olan, kendi çıkarları için motive olan, olumsuz davranışlarındaki toksik etkinin sadece çalışanları değil de örgütün genelini etkilemesi durumu olarak ifade edilmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere toksik liderlikten söz edebilmek için toksik liderin olumsuz davranışlarından bir ya da birkaç çalışanın etkilenmesinden ziyade bu olumsuz davranışların etkisinin örgütün bütününde görülmesi gerekmektedir. Bu tip liderler genelde başkalarının omzunda yükselmeyi tercih ederler, güven vermeyen ve öz güvensiz olup başkalarının itaat etmelerini beklerler. Aynı zamanda eleştiren ya da sorgulana çalışanları sevmez ve terfi almalarının önünde hep bir engel oluştururlar (Çelebi, Güner ve Yıldız, 2015). Toksik lider davranışı ile çalışanlar yıldırılarak, verimsizlikleri düşer (Ertureten, Cemalcılar ve Ayca, 2013). Liderler, örgütün amaçlarına ulaşmak için gereken yönetimsel yetkinliklerini etkinli ve verimli kullanması gerekmektedir (Keskin, 2020). Ancak toksik liderliği diğer

liderlerden ayıran en önemli özellikte, bu gücü kendi çıkarları için kullanması durumudur (Kesgin, Yılmaz, & Canıberk, 2023, s. 39).

Lipman-Blumen (2005) ise toksik liderliği, kişisel bozukluklar sonucu zararlı davranışlar olarak tanımlamaktadır. Flynn (1999) ise toksik lideri bağırın ve tehdit eden lider olarak tanımlamaktadır. Toksik liderler organizasyonlarda olumsuz davranışlar ile çalışma ortamının düzenini bozmayı amaçlamaktadırlar. Dolayısıyla böyle bir ortamda ve böyle bir liderle çalışmak oldukça güçtür (Tavanti, 2011, s. 127). Tanımlardan anlaşılacağı üzere toksik liderliğin ortak özellikleri şöyledir (Reyhanoğlu ve Akın, 2016, s. 447-448):

- Toksik liderler organizasyon içerisinde hakaret ederek istismarcı ve narsist bir kişiliğe sahiptirler.
- Toksik liderler bencil yapıda olup kendi çıkarlarını herkesin önünde tutmaktadırlar.
- Toksik liderler davranışı tüm çalışanları olumsuz etkiler.
- Toksik lider elindeki gücü kullanarak olumsuz davranış sergileme fırsatı oluşturur.
- Toksik lider çalışanların moral ve motivasyonunu düşürerek negatif bir örgüt iklimi oluşturur.
- Toksik lider duyarlı ve empatik değil, kendi keskin doğruları vardır.

Özetle zehirli liderlik olarak da anılan toksik liderlik, yıkıcı liderlik, otoriter liderlik, narsist liderlik, zorba liderlik türlerindeki gibi olumsuz liderlik özelliklerini barındıran, örgüte ve çalışanlara zarar veren liderlik türüdür (Yalçınsoy ve Işık, 2018, s. 1017; Özer, Uğurluoğlu, Kahraman, ve Avcı, 2017, s. 13). Diğer bir ifadeyle toksik liderlik, örgütü stratejik amaçlarından uzaklaştıran ve çalışanların motivasyonunu düşüren yıkıcı bir liderlik türüdür (Memduhoğlu & Ören, 2023, s. 884).

3. Yöntem

Bibliyometrik, herhangi bir konu hakkında nasıl bir çerçeve çizdiğini istatistiksel ve matematiksel olarak vurgulayan bir yöntemdir (Broadus, 1987). Bibliyometrinin amacı, bilimsel bir alandaki bir konunun, disiplinin gelişimini ortaya koymaktır. Bibliyometrik analizle yapılan çalışmalar, çalışmaya konu olan kavram ile ilgili literatür taramasına da imkân sunarak kavram ile ilgili araştırmacıya bir profil oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı 31.03.2023 tarihine kadar WoS (Web of Sciences) veri tabanında yayınlanmış olan “toksik liderlik” konulu makalelerin bibliyometrik profilini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda kavram ile ilgili ilk yayının yapıldığı 2008 yılından itibaren 31.03.2023 tarihine kadar 124 bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır.

Araştırmada ele alınacak sorular şöyledir:

1. Toksik liderlik kavramı ile ilgili yayınların yıllara göre dağılımı nasıldır? Kavram hakkında en çok hangi yıl yayın yapılmıştır?
2. Kavram ile ilgili en çok hangi yayın/yayınlar ve yazar/yazarlara atıf yapılmıştır?
3. Toksik liderlik kavramı ile ilgili yazarların yayın dağılımı nasıldır?

Bu çalışmada, WoS veri tabanında “toksik liderlik” kavramı ile ilgili yayınlar, anahtar kelime, özet ve makale başlıklarına göre özel olarak taranmıştır. Elde edilen veriler R studio programında Biblioshiny for bibliometrix uygulamasında analiz edilerek; kavram ile ilgili yıllara göre yayın sayısı ve yazar sayısı, yayınların yer aldığı dergilerin sayısı, yazarlara ve yayınlara ait atıf oranları, yayınlarla ilgili kelime bulutları gibi analiz bulgularına ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular aşağıdaki gibidir.

3.1. Bulgular

Araştırmada 31.03.2023 tarihinde çekilen “toksik liderlik” kavramı ile ilgili Web of Sciences(WoS) veri tabanından çekilen verilere göre 124 bilimsel yayına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda ulaşılan bulgular aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: 2008-2023 yıllarına ait temel bilgiler

Açıklama	Sonuçlar
Anahtar kelime	Toksik Liderlik
Zaman aralığı	2008:2023
Kaynaklar (dergiler, kitaplar vb.)	88
Belgeler	124
Yıllık ortalama yayın sayısı	5,25
Yıllık yayın artış oranı %	2,74
Yayın başına ortalama alıntı sayısı	10,74
Referanslar	5342

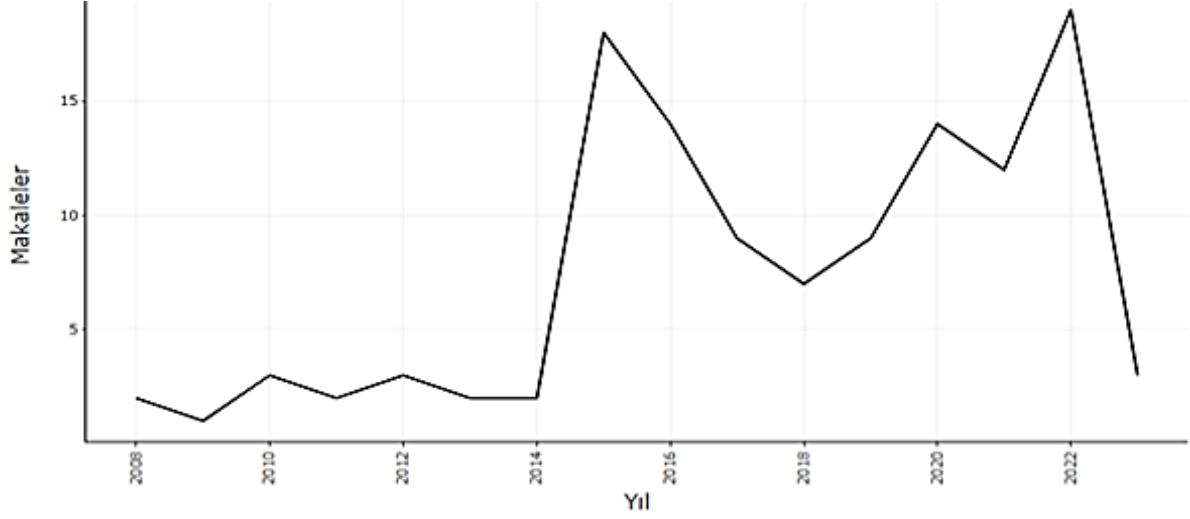
Tablo 1’de bu parametrelere göre ulaşılan 124 yayına ait temel bilgiler yer almaktadır. Bu analizde ulaşılan yayınlar 2008 ila 2023 yılları arasındaki bilimsel çalışmaları kapsamaktadır. Buna göre ulaşılan bulgulara göre yayın sayısındaki yıllık artış oranı % 2,74’tür. Yayın başına ortalama alıntı oranı ise %10,74’tür.

Tablo 2: 2008-2023 yıllarına ait yayınlara ve yazarlara ait bilgiler

Açıklama	Sonuçlar
Yayın türü	124
Makale	87
Kitap bölümü	16
Erken Erişime açık makale	4
Kitap	1
Kitap incelemesi	3
Editör Materyal; Kitap Bölümü	2
Bildiri Özeti	1
Süreci Devam Edenler	9
Review	1
Yazarlar	
Toplam yazar sayısı	240
Tek yazarlı yayın yazarları	26
Çok yazarlı yayın yazarları	214
Yayın İçeriklerine Göre Anahtar Kelimeler	
Anahtar kelime (Keywords Plus (ID))	252
Yazar anahtar Kelime (Author's Keywords (DE))	351

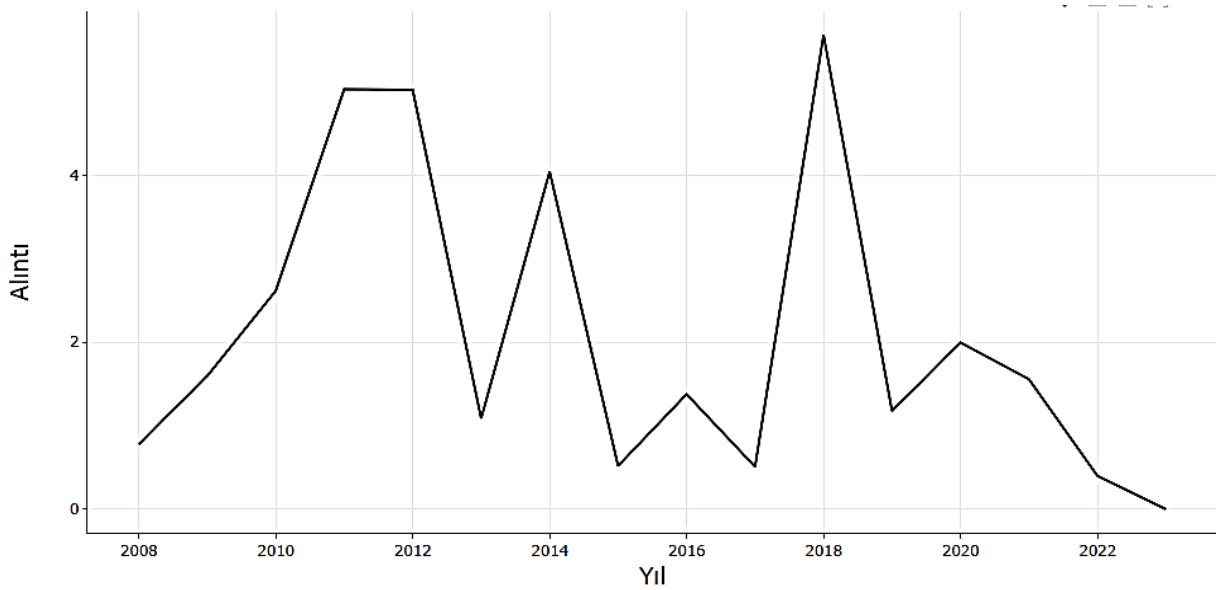
Tablo 2’de yer alan verilere göre 124 adet bilimsel yayın bulunmaktadır. Bunların 87 makale, 16 kitap bölümü diğer yayınları ise; erkan erişime açık makale, kitap, kitap incelemesi vb. şekilde dağılım göstermektedir. Toksik liderlik kavramı ile ilgili yayın yapan yazar sayısı 240’tır. Bu yazarların 26’sı tek isimli yayın yaparken, 214 yazar başka yazarlar ile ortak çalışmalar yayınlamıştır.

Şekil 1: Yıllara Göre Yayın Sayısı

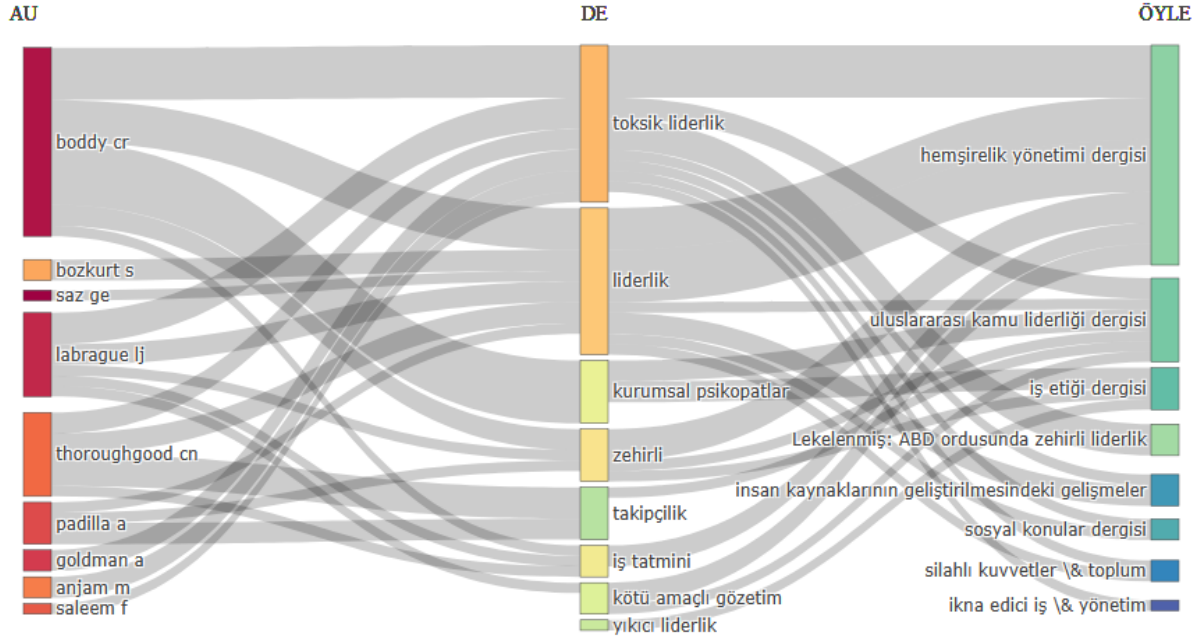
Şekil 1’de toksik liderlik kavramının yıllara göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre ilk yayınlar 2008 yılında yapılmıştır. Kavram ile ilgili en çok yayının yapıldığı yıllar ilk olarak; 2015 yılında 18 yayın ve 2016 yılında 14 yayın ile yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda az da olsa kavrama olan ilgi azalmış gözükse de 2020 yılında 14 yayın, 2021 yılında 12 yayın ve 2022 yılında 19 yayın ile kavrama olan ilgi artışı devam ettirmektedir.

Şekil 2: Yıllara Göre Atıf Dağılımı

Şekil 2’de ise toksik liderlik ile ilgili yapılan yayınların yıl başına düşen atıf oranları yer almaktadır. 2011 ve 2012 yıllarında yıllık ortalama atıf sayısı 5 olarak gözlenirken, 2018 yılında yıllık ortalama atıf 5,7 ile en yüksek atıf oranı olarak görülmektedir.

Şekil 3: Yazar, anahtar kelime ve Dergi Arasındaki İlişkinin Üç Alan Grafiği ile (Sankey Diagramı) Gösterimi

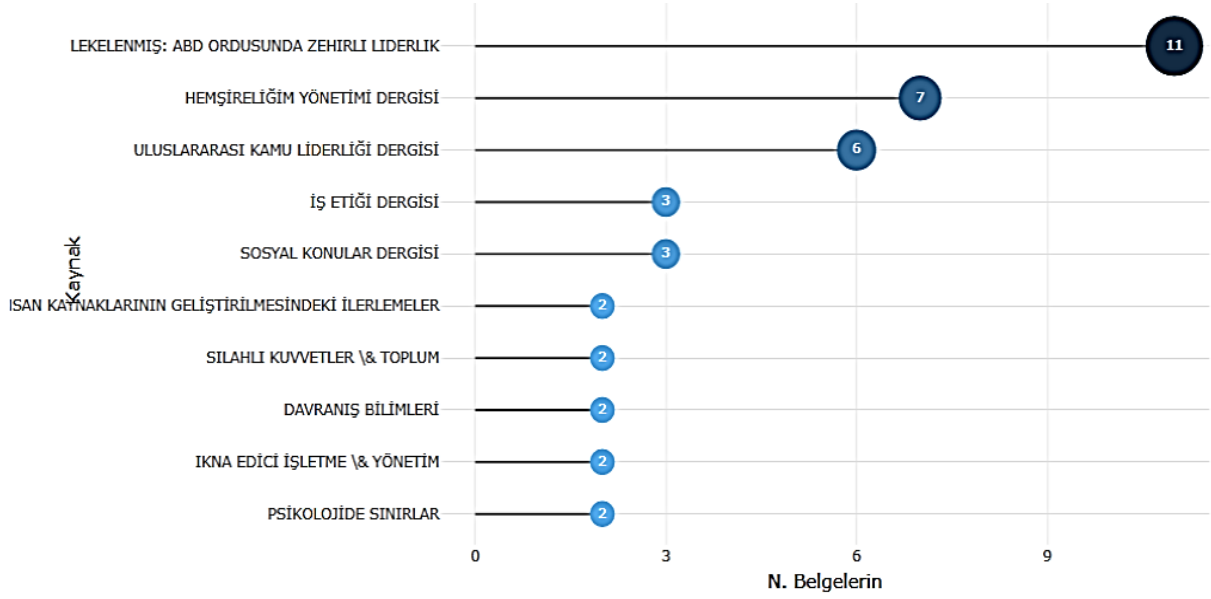
Şekil 3’te üç alan grafiği yer almaktadır. Solda yazarlar, ortada anahtar kelime ve sağda ise dergiler yer almaktadır. Bu üç değişkenin ilişkisi anlatılmaktadır. Kutuların büyüklüğü ve bağların kalınlığı aradaki ilişkinin kuvvetli olduğunu göstermektedir. En sık kullanılan ilk üç anahtar kelimeler; toksik liderlik (15), liderlik (14) ve kurumsal psikopatlar (6) olarak gözlenmiştir. En çok yayın yapan ilk üç yazar; Boddy Cr. (18), Thoroughgood Cn. (8) ve LabragueLj(8) olarak yer almaktadır. En çok yayın yapılan ilk üç dergi ise; “Hemşirelik Yönetimi Dergisi (Journal of Nursing Management)” gelen akış sayısı 21 adet ile en çok yayın bulunan dergidir. “Uluslararası Kamu Liderliği Dergisi (International Journal of PublicLeadership)” gelen akış sayısı 8 adettir ve “İş Etiği Dergisi (Journal of Business Ethics)” gelen akış sayısı 8 adettir. En çok yayın bulunan dergilere bakıldığında dergilerin yönetim ortak paydasında yer aldığı dikkat çekmektedir.

Solda yer alan yazarlardan en çok yayın yapan yazar Boddy Cr 18 yayında; toksik liderlik, liderlik, kurumsal psikopatlık, toksit ve iş tatmini yer almaktadır. LabragueLj isimli yazarın 8 adet yayın dağılımı, toksik liderlik ile 3, liderlik ile 2, toksik, iş tatmini ve kötü niyeti denetim ile 1’er adettir. Aynı şekilde Thorough good Cn. 8 adet çalışma dağılımı; toksik liderlik 2, liderlik 2, takipçilik 3 ve iş tatmini 1 olarak yayınlamıştır.

Ortada yer alan anahtar kelimelere bakıldığında; toksik liderliğe gelen akış sayısı 6 iken giden akış sayısı 7 olarak gözlenmektedir. Gelen akış sayısı en çok yayın yapan yazarlardan kaçının bu kavram ile ilgili yayın yaptığını gösterirken, giden akış sayısı ise kavram ile ilgili yapılan yayınların kaç farklı dergide yayımlandığını göstermektedir. En çok kullanılan ikinci kavram olan liderliğe gelen akış sayısı da giden

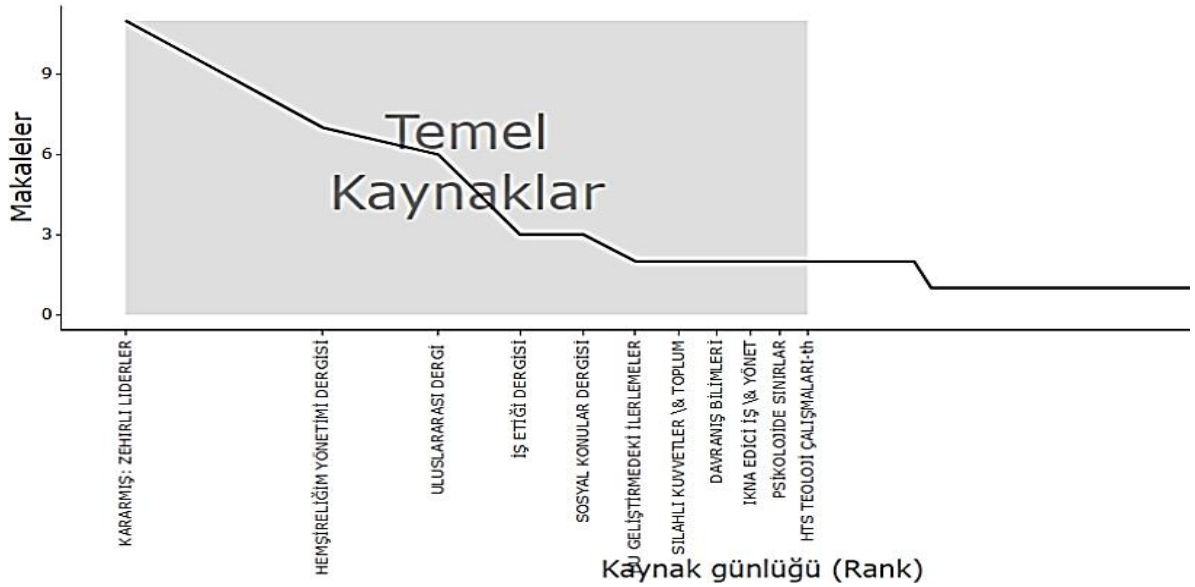
akış sayısı da 6'şer adettir. Kurumsal psikopatlar kavramına gelen akış sayısı 1 iken giden akış sayısı 2 olarak gözlenmektedir.

Şekil 4: En ilgili kaynaklar

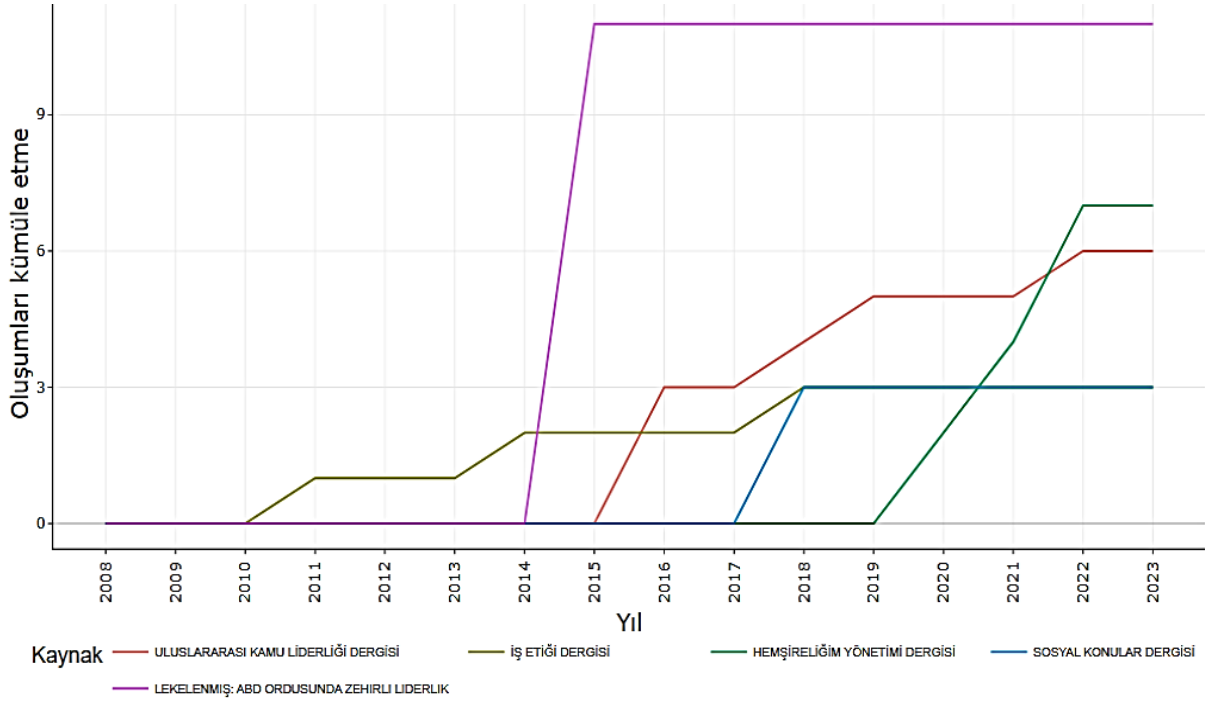
Şekil 4'te toksik liderlikle ilgili alaka düzeyine dayalı olarak her dergide yayınlanan yayın sayısına yer verilmiştir. Sırasıyla en çok yayın yapan dergiler yer almaktadır. Kavram ile ilgili en çok yayın yapan dergiler; Tarnished: ToxicLeadership in The U.S. Military 11 adet, Hemşireliğin Yönetimi Dergisi (Journal of Nursing Management) 7 adet, Uluslararası Kamu Liderliği Dergisi (International Journal of PublicLeadership) 6 yayın ile en çok yayı bulunan ilk üç dergidir.

Şekil 5: Bradford Yasası'nın Temel Kaynakları

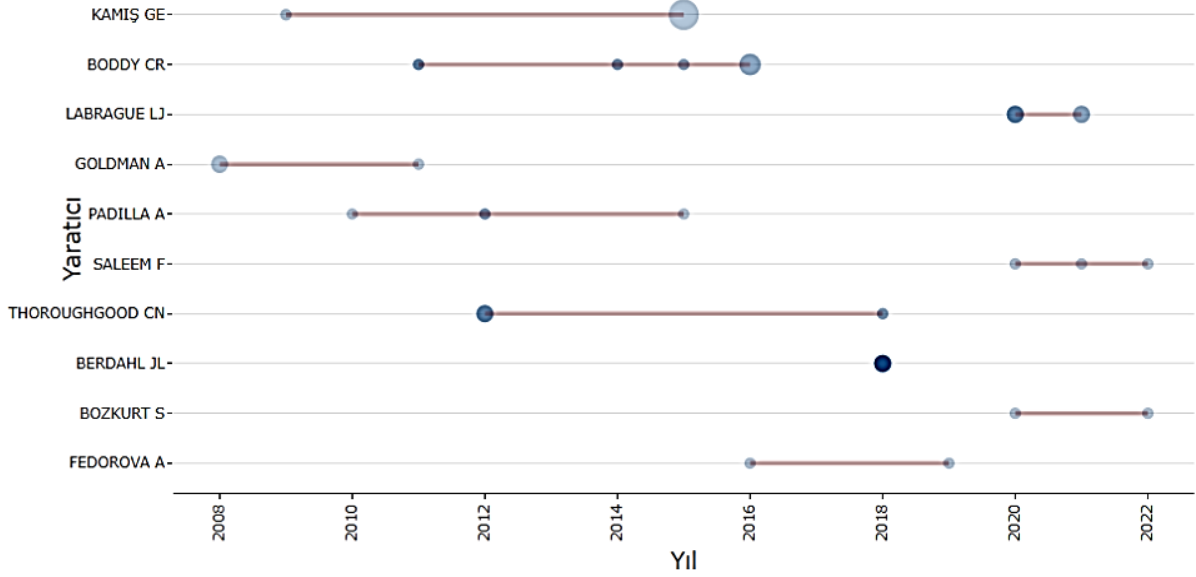
Şekil 5’de toksik liderlik ile ilgili çalışmalara en çok katkı sağlayan kaynaklar yer almaktadır. Şekilden de anlaşılacağı üzere en önemli katkıyı sağlayan üç dergi sırasıyla şöyledir: Tarnished: ToxicLeadership in The U.S. Military Dergisi, Hemşireliğin Yönetim Dergisi (Journal of Nursing Management) ve Uluslararası dergidir.

Şekil 6: Toksik Liderlikle İlgili Kaynak Dinamiği

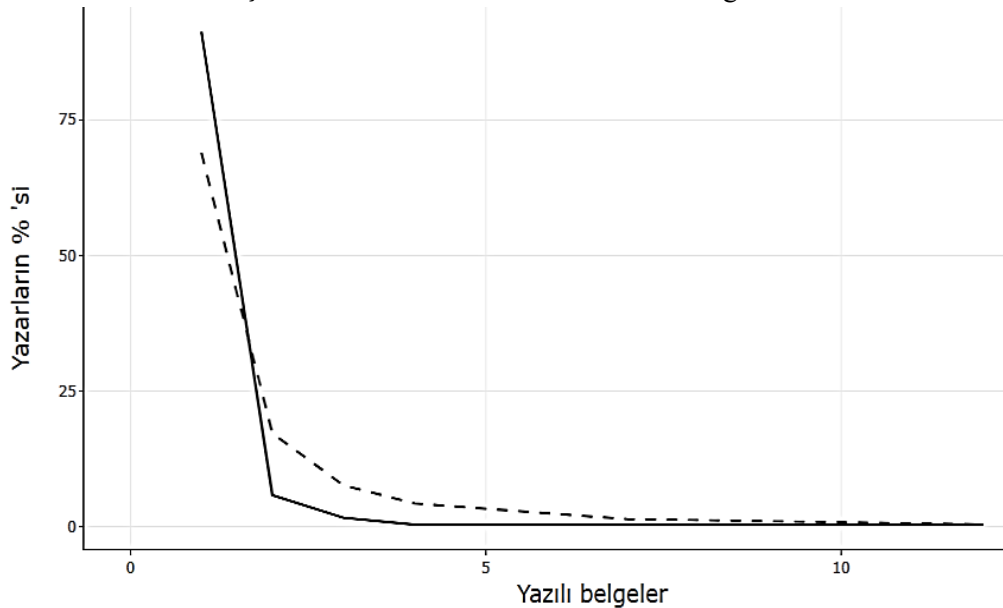
Şekil 6’da toksik liderlikle ilgili çalışmalara kaynakların zaman içerisindeki katkıları yer verilmiştir. Toksik liderlik kavramı ile ilgili ilk çalışmalar İş Etiği Dergisinde 2011 yılından 2013 yılları arasında 1’er adet çalışma yayınlanmıştır. Daha sonra aynı dergide 2014 ila 2017 yılları arasında 2’şer adet, 2018 yılından 2023 yılında dahil olmak üzere 3’er adet çalışma dergide yer almıştır. 2015 yılından 2023 yılında dahil her yıl düzenli olarak 11’er adet çalışma ise Tarnished: ToxicLeadership in The U.S. Military Dergisinde yayınlanmıştır. Uluslararası Kamu Liderliği Dergisinde ilk yayın 2016 yılında yayınlanmış ve daha sonraki yıllarda yayın sayıları düzenli şekilde artarak devam etmiştir. Hemşireliğin Yönetim Dergisinde ise ilk yayın 2020 yılında; Sosyal Konular Dergisi de ise, 2018 yılında yapılmıştır.

Şekil 7: Yazarların Yıllara Göre Yayın Dağılımı

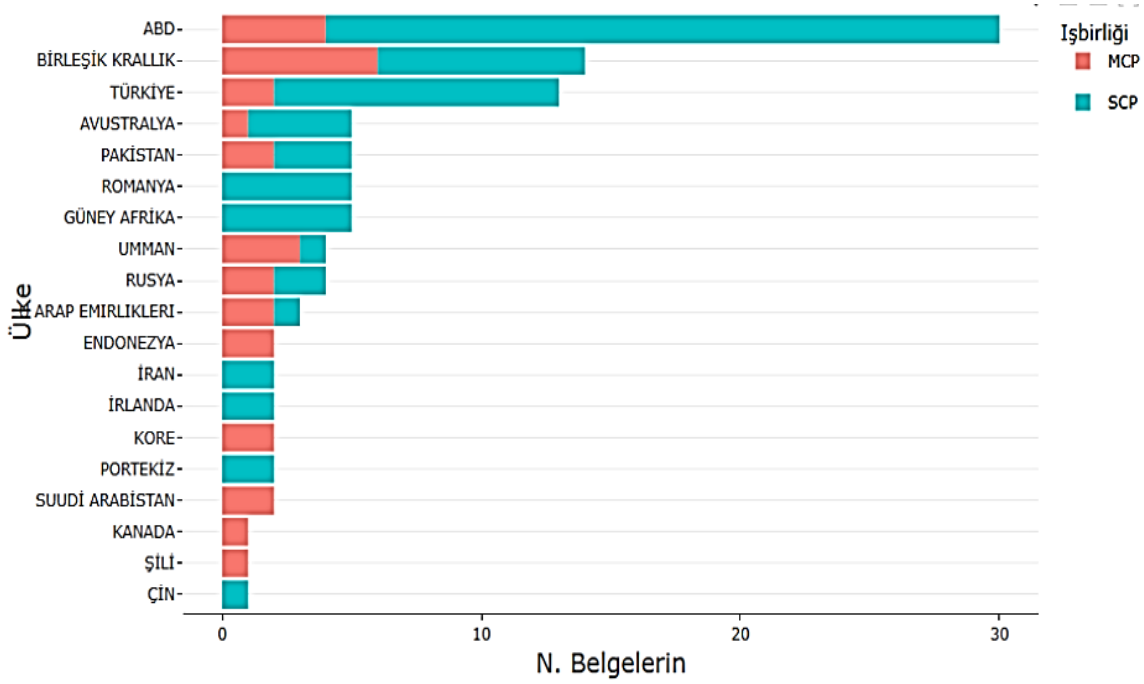
Goldman A toksik liderlik kavramı ilgili 2008 yılında 2 adet olmak üzere ilk yayın yapan isimdir. Daha sonra 2011 yılında yine bu kavramla ilgili üçüncü çalışmasını yayınlamıştır. Toksik liderlik kavramı ile ilgili, KAMIŞ GE isimli yazar 2009 yılında bir adet, 2015 yılında ise 11 adet bilimsel yayına sahiptir. Boddy CR isimli yazar 2011 yılında toksik liderlik kavramı ile ilgili ilk yayını yapmıştır. Daha sonra 2014 ve 2015 yıllarında birer adet, 2016 yılında ise 4 adet bilimsel yayına sahiptir. Labrague LJ isimli yazar ise kavramla ilgili 2020 ve 2021 yıllarında 2'şer adet yayını bulunmaktadır. Padilla A isimli yazar kavramla ilgili olarak 2010, 2012 ve 2015 yıllarında birer adet çalışma sahibidir. Saleem F isimli yazar ise 2020, 2021 ve 2022 yıllarında birer adet çalışma yayınlamıştır. Thorouggood CN isimli yazar ise 2012 yılında 2 adet, 2018 yılında ise bir yayına sahiptir. Berdahl JL isimli yazar ise sahip olduğu iki yayını 2018 yılında gerçekleştirmiştir. Bozkurt S isimli yazar 2020 ve 2022 yıllarında; Fedorova A isimli yazar ise 2016 ve 2019 yıllarında birer adet yayına sahiptir.

Şekil 8: Lotka Yasası ile Yazar Üretkenliği

Şekil 8’de Lotka Yasasına göre yazarların bilimsel üretkenlikleri yer almaktadır. Buna göre toksik liderlik ile ilgili yayın yapan yazarların %91,2’si bir yayı yaptı, iki yayı yapan yazarlar %5,8 oranında, üç yayı yapan yazar oranı %1,7, dört ila yedi yayı yapan yazarların oranı ise %0,4 oranındadır.

Şekil 9: Sorumlu yazar ülkeleri

Şekil 9’da toksik liderlik ile ilgili yapılan yayınların yazarlarına ait ülke bilgileri yer almaktadır. En çok yayı Amerika Birleşik Devletleri’nde toplamda 30 yayı bulunmaktadır. Bunların 26’sı tek yazarlı iken, 4’ü diğer yazarlar ile ortak yazarlıdır. Birleşik Krallığa ait ise toplamda 14 yayı bulunmaktadır. Bunların 8’i tek yazarlı iken 6’sı yazar ortaklıdır. Türkiye’de ise toplamda 13 yayı bulunmaktadır. Bunların 11’i tek yazarlı yayı iken, 2’si ortak yayıdır. Romanya ve Güney Afrika’da 5’şer yayı, İran, İrlanda ve Portekiz’de 2’şer yayı, Çin’de ise tek var olan 1 yayı tek yazarlıdır. Endonezya ve Suudi Arabistan’da bulunan 2’şer yayı ise ortak yazarlıdır. Kanada ve Şili ülkelerinde bulunan birer yayı ise yine ortak yazarlıdır. Şekil 9’daki bulgulara göre ülkemiz toksik liderlik kavramı ile ilgili olarak dünyada en çok yayı yapan üçüncü ülkedir. Literatürde yeni gelişen kavrama ülkemizdeki ilgilinin oldukça fazla olması bilime olan ilginin de kanıtıdır.

Resim 1: En Sık Kullanıma Göre Kelime Bulutu

Resim 1’de parametrelere dayanarak en sık kullanılan kelimelerde bir kelime bulutu yer almaktadır. Buna göre, kötü amaçlı gözetim 28 frekans, yıkıcı liderlik 24 frekans, davranış 19 frekans, iş 16 frekans, kuruluş ve iş yeri 11 frekans, liderlik 10 frekans dağılımı ile oluşan kelime bulutu resim 1’deki gibidir.

Resim 2: Anahtar Sözcük Kelime Bulutu

Resim 2’de yer alan kelime bulutu yazarların kullanmış oldukları anahtar kelimeler göre dağılım gösteren bir buluttur. Buna göre toksik liderlik kavramı 60 frekans, liderlik 35 frekans, toksik(zehirli) 11 frekans dağılımı ile en çok dikkat çeken kavramlardır.

Resim 3: Özetlere Göre Kelime Bulutu

Resim 3'te yer alan kelime bulutu yazarların yayınlarının özetlerinde kullanılan kavramlarından oluşan bir buluttur. Buna göre liderlik kavramı 471 frekans, toksik(zehirli) 354 frekans, okumak 128 frekans, lider 100 frekans dağılımı ile en çok dikkat çeken kavramlardır.

4. Sonuç

Liderlik kavramı uzun yıllardır literatürde yer alan bir kavram olarak liderlerin daha çok olumlu özelliklerinin incelendiği görülmektedir. Liderlerin; karizmatik, kahraman, enerjik, çekici, vizyoner olması ya da güven veren kişiliklere sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Diğer taraftan başkalarını dinlemeyen, bildiğinden şaşmayan, kendine abartılı ölçüde aşırı güvenen, başkalarını küçümseyen, “narsist” kişilik özellikleriyle yıkıcı ve zehirli liderliğe dönüşebilen liderlik tarzları ise günümüzde araştırmalara konu olmaktadır. Liderlikte “Hubris Sendromu” olarak adlandırılan sendromun etkisi ise gücün uzun süre kullanılması ve bundan doğan toksik liderlik uygulamalarının organizasyon içinde yayılmasıdır. En şiddetli olanı da diktatörlüktür (Koçel, 2014, s.699).

Karizmatik liderlik, etik liderlik, otantik liderlik, hizmetkar liderlik, dönüşümcü liderlik, etkileşimci liderlik, demokratik liderlik ve diğerleri gibi liderlik türlerine bir yenisi de “toksik liderlik” (zehirli liderlik) türü eklenmiştir. Bu çalışmanın çıktıları akademide katkı sağlamak için şu şekildedir:

Toksik liderlik kavramı ile ilgili ilk yayın 2008 yılında yapılmış ve 31.03.2023 tarihine kadar kavram ile ilgili literatüre 124 bilimsel yayın kazandırılmıştır. Kavram ile ilgili en çok yayın yapılan yıl 19 yayın ile 2022 yılıdır. Yapılan yayınlarda yıllık ortalama atıf oranı en yüksek yıl ise 5,7'lik oran ile 2018 yılıdır. Kavram ile ilgili yıllık yayın artış oranı %2,74'tür. Kavramla ilgili yayın yapan yazar sayısı ise 240 yayıncıdır. Bu yayınların 26'sı tek yazarlı olup, diğer yayınlar ortak yazarlıdır. Yayınların yapıldığı dergilere bakıldığında, dergi içeriklerinin liderlik, yönetim ve işletme konuları ile ilgili yayın yapan askeri ve sağlık sektöründeki dergilerde yayınlar oldukça fazladır. Toksik liderlik ile ilgili yayınların askeri ve sağlık alanında olması bu alanlarda toksik liderliğin kendisini daha fazla hissettirdiği sonucuna ulaşılabilir. Bulgulardan ulaşılan sonuçlara göre en çok kullanılan anahtar kelimeler; toksik liderlik, liderlik ve kurumsal psikopatlık şeklindedir.

Kavramla ilgili yayınların yapıldığı ülkelere bakıldığında en çok yayın yapan yazar ülkeleri Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Türkiye'dir. Türkiye'nin ise kavramla ilgili yayın sayısında üçüncü sırada olması kavramın ülkemizde de ilgi çektiğinin kanıtıdır. Bu sonuçlara göre yıllar itibariyle çalışmalar artmakla birlikte halen yeni bir kavram olarak güncelliğini korumaktadır.

Bu çalışmanın kısıtı olarak dünya tarafından en güvenilir olarak kabul edilen Web of Sciences veri tabanında yer alan yayınları analizimize dahil ettik. Bulgularımıza ulaşmamızı sağlayan yayınlar yalnızca WoS veri tabanında yer alan çalışmalardır. Bunun dışında herhangi bir kısıtlamaya da gidilmemiştir. Toksik liderlik ile ilgili yapılan ilk yayından itibaren analiz verilerinin çekildiği tarihe kadar olan tüm yayınlar çalışmaya dahil edilmiştir.

Bizden sonraki çalışanlara öneri olarak; toksik liderlik uygulamalarının işletmelerin zarar etmelerine yol açtığından daha çok araştırma yapılmalı ve bu konuda örnek çalışmalara yer verilmelidir. İyi liderlik özelliklerinden çok, kötü liderlik özelliklerinin araştırılması gerekmektedir. Bu çalışmada da bahsedildiği üzere liderlik her zaman olumlu özellikler ile anılmayabiliyor. Ayrıca araştırmaların sadece üst kademe bulunan yöneticilere yönelik olmayıp kademeye bağlı olmadan her kademe kendini gösteren doğal liderlerinin de yıkıcı ve zehirli lider özelliklerine sahip olabileceği düşünülmelidir. Bu kapsamda yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Avolio, B. J., & Bass, B. M. (2002). *Developing Potential Across A Full Range Of Leadership: Cases on Transactional and Transformational Leadership*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Chou, H.-W., Lin, Y.-H., Chang, H.-H., & Chuang, W.-W. (2013). Transformational Leadership and Team Performance: The Mediating Roles of Cognitive Trust and Collective Efficacy. *SAGE Open*, 3(3), 1-10. doi:10.1177/2158244013497027
- Çelebi, N., Güner, H., & Yıldız, V. (2015). Toksik Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), s. 249-268.
- Eliveren, S., Toker, Y., Duman, C., Özgün, Z., Çiftçi, M., & Kaçmaz, Ü. (2023). Eğitim Yöneticilerinin Toksik Liderlik Davranışlarının Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi. *Academic Journal of History and Idea*, 10(3), s. 687-698.
- Ertureten, A., Cemalcılar, Z., & Aycan, Z. (2013). the relationship of downward mobbing with leadership style and organizational attitudes. *Journal of Business Ethics*, 116(1), s. 205-216.
- Flynn, G. (1999). Stop toxic leaders before they stop you! *Workforce*. s. 44-46.
- Housman, M., & Minor, D. (2015). Toxic Workers. *Harvard Business School Strategy Unit Working*, s. 16-57. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2677700> adresinden alındı
- Kardam, A. (2007). *Liderlik*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Kesgin, E., Yılmaz, S., & Canberk, Ş. (2023). Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*(3), s. 37-48.

- Keskin, E. (2020). Okul yöneticilerinin güç kullanma biçimleri ile öğretmenlerin muhalefet etme durumları arasındaki ilişki . *Yüksek Lisans Tezi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisanüstü.
- Koçel, T. (2014). *İşletme Yöneticiliği: Yönetim ve Organizasyon, Organizasyonlar Davranış, Klasik-Modern-Çağdaş ve Güncel Yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Lipman-Blumen, J. (2005). Toxic leadership: When grand illusions masquerade as noble visions. *Leader to Leader*, 36, s. 29-36. doi:doi:10.1002/ltl.125.
- Memduhoğlu, H. B., & Ören, M. E. (2023). Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Sergilediği Toksik Liderlik Davranışları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(3), s. 882-896.
- Özer, Ö., Uğurluoğlu, Ö., Kahraman, G., & Avcı, K. (2017). A study on toxic leadership perceptions of healthcare workers. *Global Business and Management Research: An International Journal*, 9(1), s. 12-23.
- Padilla, A., Hogan, R., & Kaiser, R. B. (2007). The toxic triangle: Destructive leaders, susceptible followers and conducive environments. *The Leadership Quarterly*, 18, s. 176-194. doi:doi:10.1016/j.leaqua.
- Reed, G. E. (2004). Toxic Leadership. *Military Review*, s. 67-71.
- Reyhanoğlu, M., & Akın, Ö. (2016). Toksik Liderlik Örgütsel Sağlığı Olumsuz Yönde Tetikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), s. 442-459.
- Tavanti, M. (2011). Managing toxic leaders: Dysfunctional patterns in organizational leadership and how to deal with them. *Human Resource Management (HRM)*, s. 127-138. <https://works.bepress.com/marcotavanti/32/> adresinden alındı
- Whicker, M. L. (1996). *Toxic Leaders: When Organizations Go Bad*. Westport: Quorum Books.
- Yalçınsoy, A., & Işık, M. (2018). Toksik Liderlik ile Örgütsel Bağlılık ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisine Yönelik Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), s. 1016-1025.